

Рецензия

от гл. ас. д-р Марина Апостолова-Димитрова
на монография „Акустични и електроакустични китари и басы“,
с автор доц. д-р Веселин Караатанасов

Настоящото изследване проследява историческото развитие и културно-естетическите явления в европейската и световната музикална практика, довели до утвърждаването на класическата китара като важен стълб както в популярното, така и в елитарното изкуство. Наличните научни данни локализируют нейния генезис около XIII век в пределите на Иберийския и Апенинския полуостров, където ранните ѝ форми съществуват в органично единство с виуелата и теноровата лютня. Тази приемственост, отразена и в класификационната система на Хорнбостел-Закс чрез причисляването към композитните кордофони, представя разглежданите образци като резултат от продължително натрупване на конструктивни и изпълнителски прийоми, допринесли за изграждането на самостоятелна акустична идентичност съобразно логиката на композиторската инвенция.

Анализът на физико-акустичните характеристики по-казва съществена хронологична динамика, особено по отношение на еталона за тона ла от първа октава, чиито стойности по времето на Ренесанса и Барока варират в широк диапазон. Тези факти разкриват подходите в интерпретационен план и насочват към необходимостта от гъвкавост при поднасянето пред съвременния слушател на старинния репертоар. Систематизирането на италианския, руския и испанския строй отразява ясно влияние на географските и културните традиции върху тоналния профил на трансформациите, като интонационната архитектоника предопределя впоследствие както техническите възможности на изпълнителя, така и нотирането. Еволюцията на конкретните начини за изписване – от опитите за представяне в реална звучност чрез ключовете *Фа* и *Сол* до утвърждаването на установения модел само на *Сол* ключ – приключва с позиционирането на инструмента, легитимирайки го понастоящем като ниско условно транспониращ.

Анализът на тоновия обем и неговите предели извеждат пряка зависимост между физическото устройство и изпълнителските възможности. Разширяването на регистровото многообразие чрез увеличаване на броя прагчета и прилагането на методи като *scordatura* води до обогатяване на звуковия ресурс, като същевременно поставя високи изисквания към баланса на музикално-изразните средства. Теситурните особености се дефинират от дизайна на грифа и мензурата, а интензивността на обхвата на традиционната класическа форма очертава рамки, оказващи влияние върху сценичното ѝ приложение. Присъствието на китарата в оперната и симфоничната литература, илюстрирано чрез произведения на Джоакино Росини, Гаетано Доницети, Джузепе Верди, Густав Малер и Арнолд Шьонберг, демонстрира специфични партитурни решения за постигане на звукова отчетливост в мащабната оркестрова фактура.

Стремежът към по-голяма звукова мощ и проекция насочва еволюционния ход към технологични иновации, сред които Х-образното укрепване на деката, въведено от Кристиан Фредерик Мартин, и усъвършенстванията при арчтоп версиите на Орвил Гибсън. Тези промени водят до налагането на популярния вид с метални струни, при който повишеното напрежение върху резонаторната кутия, конструктивните преобразувания в грифа и внедряването на анкерна ос гарантират механична устойчивост и значително увеличена интонационна стабилност. Решения, свързани с корпуса, включително различните варианти

на cutaway, осигуряват така необходимите ергономични предпоставки за достъп до високите позиции, като същевременно запазват тембровия силует.

Електроакустичните иновации при китарата се интерпретират като закономерна стъпка, обусловена от стремежа към по-ефективен контрол върху звуковата многопластовост. Наблюдението на честотните зони на самовъзбуждане, особено в диапазоните между 250 и 500 Hz и под 150 Hz, изяснява появата на обратна връзка при традиционните форми. В отговор възникват разнообразни инженерни концепции – от пиезоелектрични датчици и вътрешни микрофонни системи до създаването на т.нар. „тихи“ разновидности, залагащи на монолитния корпус и рамковата конструкция, при които доминира директната вибрация на дървесината. По този начин взаимодействието между физическото тяло и електронните компоненти формира нов етап в еволюцията на разглеждания вид.

Паралелно с това проучването на алтернативни концептуални решения – включително образците тип Selmer-Maccaferri, резонаторните варианти, както и акустичните и полуакустичните бази, разкрива множеството подходи към усилването и тембровото моделиране, чиито специфични звукови характеристики разширяват приложението на разглеждания вид в различни жанрови области. Този многообразен практически опит намира своя теоретичен и педагогически обобщаващ израз във включения масив от нотни примери от световната класическа литература, който систематизира връзките между строй, тонов обем и изпълнителска техника, постигайки пряко съотнасяне между концептуалните постановки и тяхната реализация в изкуството.

Финалният етап на монографията интегрира регионалния принос чрез проследяване на производството в Източна Европа, включително дейността на българските предприятия „Кремона“ и „Орфей Тримонциум“. Съпоставката с утвърдените чуждестранни модели показва съизмеримост на лютиерските решения и стремеж към съчетаване на унаследените похвати с актуалните технологични нужди. В своята цялост трудът изгражда последователна научна картина на хронологията, при която всяко структурно, физическо и електронно преобразуване се обяснява чрез действието на законите на акустиката и динамичните потребности на интерпретационните прийоми в модерната популярна музика.

София, 9 август 2026 г.